

Daria Sługocka

Marian Podstawka

Katedra Polityki Agrarnej i Marketingu SGGW

Ubezpieczenia grupowe w systemie ubezpieczeń społecznych

(na przykładzie Towarzystwa Ubezpieczeń SIGNAL IDUNA Życie Polska S.A.)

Wstęp

Ubezpieczenia grupowe oferowane są prawie na całym świecie. Obejmują ochroną osoby pochodzące z wielu środowisk. Ubezpieczenia grupowe przewidują wypłatę świadczenia z tytułu różnych okoliczności. Przeznaczone są one głównie dla „ludzi pracy”, a więc dla osób nie najbogatszych. Ubezpieczenie to może obejmować ochroną ubezpieczeniową członków rodziny ubezpieczonego pracownika. Rozwój ubezpieczeń w Polsce nastąpił w XIX wieku. Ubezpieczenia w Polsce mają stosunkowo krótką tradycję. W okresie powojennym rozwinęły się głównie ubezpieczenia grupowe. Ubezpieczenia te przez lata stanowiły specyficzny element polskiego rynku ubezpieczeń. Oparte zostały one na tzw. kasach pośmiertnych. Po pewnych przekształceniach ubezpieczenia te utrwaliły się jako ubezpieczenia z niską sumą ubezpieczenia. W czasach gospodarki nakazowo-rozdzielczej ubezpieczeniem grupowym objętych było około 60 tys. przedsiębiorstw.

Podmioty i znaczenie rynku ubezpieczeń grupowych

Z ubezpieczeń grupowych korzysta kilka milionów Polaków. Istnieje wiele towarzystw ubezpieczeń na życie, które specjalizują się wyłącznie lub prawie wyłącznie w ubezpieczeniach grupowych (tab. 1). Ubezpieczenia te cechuje prostota, łatwość zawarcia i przystąpienia do umowy, są one z reguły organizowane przez kierownictwo zakładu pracy, związku zawodowego lub innej organizacji tworzącej grupę¹. Umowę ubezpieczenia podpisuje pracodawca.

¹ E. Stroński: „Ubezpieczenia na życie”. Poltext 2003, s. 277–283.

Zdarza się, że forma ta jest wykorzystywana przez pracodawców jako forma motywowania i zwiększania lojalności pracowników wobec firmy. Produkt ten dla osób mniej zamożnych stanowi ważne wsparcie finansowe w trudnych momentach życiowych.

Tabela 1
Najwięksi w ubezpieczeniach grupowych

Lp.	Firma	Udział w rynku (%)
1	PZU Życie	81,16
2	Cardif Życie	4,25
3	Commercial Union	2,61
4	Amplico Life	1,75
5	Gerling Życie	1,58
6	Allianz Życie	1,38
7	Warta Vita	1,22
8	CitiInsurance	1,01
9	Ergo Hestia Życie	1,01
10	Pozostali	4,02
RAZEM		100%

Źródło: „Rynek ubezpieczeń na życie”. Miesięcznik Ubezpieczeniowy, kwiecień 2005 r.

W Polsce nadal przeważają ubezpieczenia o charakterze ochronnym. Obejmują one ryzyko śmierci, poszerzone o ryzyko wypadkowo-chorobowe oraz ryzyko dotyczące rodziny ubezpieczonego. Na rynku oferowane są również grupowe ubezpieczenia na życie z czynnikiem inwestycyjnym, który ma charakter ryzyka dodatkowego. Składają się one z dwóch wyodrębnionych części: części ochronnej i części inwestycyjnej. Najpopularniejszą formą ubezpieczenia grupowego w Polsce jest „Ubezpieczenie pracownicze typ P”. Jego zakres obejmuje życie ubezpieczonego i członków rodziny oraz następstwa nieszczęśliwych wypadków.

Przedmiot i istota ubezpieczeń grupowych

Przedmiotem ubezpieczeń grupowych jest życie, a może być nim także zdrowie ubezpieczonego oraz życie i zdrowie współubezpieczonego². Ubezpieczenia grupowe nie są zdefiniowane w przepisach prawnych. Ponadto, nie wy-

² Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowymi Funduszami Kapitałowymi „MULTIOCHRONA”, źródło wewnętrzne, Warszawa 2004 r.

szczególniono grupy pod tytułem „ubezpieczenia grupowe” w strukturze ubezpieczeń na życie.

W ubezpieczeniu grupowym na życie obowiązują nieco inne procedury i inne zasady niż w ubezpieczeniach indywidualnych. Podstawowe regulacje dotyczące zawarcia umowy ubezpieczenia na życie zawarte są w art. 809–815 k.c. Na gruncie tych przepisów można stwierdzić, iż zawarcie umowy ubezpieczenia na życie następuje w drodze złożenia przez ubezpieczającego „wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia” oraz deklaracji uczestnictwa podpisanej przez ubezpieczonego, skierowanych do ubezpieczyciela na jego formularzach.

Wniosek o ubezpieczenie jest pisemną prośbą o zawarcie ubezpieczenia, złożoną na odpowiednim formularzu, dotyczącą określonego ubezpieczającego (grupy). W praktyce wniosek o ubezpieczenie grupy osób jest składany przez kierownictwo zakładu pracy, które występuje jako ubezpieczający. Zawiera on niezbędne dane potrzebne do oceny ryzyka. Na jego podstawie wystawiana jest polisa ubezpieczenia. Ponadto, ubezpieczyciel może wymagać od ubezpieczającego dołączenia do wniosku i deklaracji uczestnictwa dodatkowych dokumentów³.

Najbardziej podstawowy zakres ubezpieczenia grupowego obejmuje jedynie śmierć ubezpieczonego jako ryzyko podstawowe. Istnieje możliwość dokupienia ryzyka dodatkowego. Najpopularniejsze z nich to leczenie szpitalne (pobyt w szpitalu) i poważna choroba. Dużym zainteresowaniem cieszą się warianty wielozakresowe, dostosowane do potrzeb zakładu pracy, często obejmujące ochroną członków rodziny pracownika. Ubezpieczenie grupowe często ma charakter ubezpieczenia pakietowego, jednak najczęściej wszyscy pracownicy objęci są jednakowym zakresem ochrony ubezpieczeniowej z jednakową sumą ubezpieczenia. W niewielu przypadkach wysokość świadczenia za poszczególne rodzaje ryzyka u danego pracownika zależy od jego wynagrodzenia. Zakres ochrony ubezpieczeniowej jest ustalany w porozumieniu z pracodawcą po wcześniejszych konsultacjach pracodawcy z załogą.

Jednym z podstawowych warunków zawarcia umowy jest liczba osób przystępujących do ubezpieczenia. Zależna jest ona od towarzystwa ubezpieczeń i rodzaju ubezpieczenia grupowego. Minimalna liczba waha się od 1 do 20 osób. Grupa ta musi być naturalna, a nie sformowana w celu uzyskania tanich ubezpieczeń na życie. Ważną cechą są jasne i niedwuznaczne warunki zakwalifikowania do członkostwa w grupie, pozwalające ustalić, które osoby lub grupy osób są uprawnione do udziału w grupie. Należy zauważyć, że underwriting ubezpieczeń grupowych jest znacznie uproszczony w stosunku do oceny ryzyka

³ O. Doan: „Ubezpieczenia życiowe”. Poltext 2003, s. 47–48.

w ubezpieczeniach indywidualnych. Underwriting ubezpieczeń grupowych, czyli selekcja grup, które ubezpieczyciel zamierza ubezpieczyć, jest dokonywany w taki sposób, aby uzyskać akceptowany przekrój ryzyka w ramach każdej grupy.

Z tytułu zawarcia umowy ubezpieczenia ubezpieczający jest zobowiązany do opłacania składki zgodnie z okresem rozliczeniowym. Składka, czyli cena za ochronę ubezpieczeniową, jest obliczana na podstawie struktury wieku grupy, płci, zakresu, sumy ubezpieczenia oraz branży zawodowej.

Małe grupy są zazwyczaj obsługiwane przez agentów i brokerów. W średnich grupach ubezpieczenie jest obsługiwane przez wyznaczonych pracowników danego zakładu pracy. W dużych i bardzo dużych zakładach pracy ubezpieczyciel często instaluje swoje przedstawicielstwo, które zajmuje się pełną obsługą ubezpieczenia⁴.

Struktura wieku i płci ubezpieczonych grupowo

Z punktu widzenia towarzystwa ubezpieczeń zawieranie umów grupowych jest uproszczone i mniej ryzykowne niż zawieranie indywidualnych umów na życie. Najkorzystniejsze dla zakładu ubezpieczeń są grupy o dużej liczbie osób pozyskanych jednorazowo. Ochroną ubezpieczeniową mogą zostać objęci ubezpieczeni w różnym wieku, w zależności od zakładu ubezpieczeń. Wiek ten mieści się w przedziale od 14. do 65. roku życia.

Dane przedstawione w tabeli 2 potwierdzają, że najwięcej ubezpieczonych grupowo na życie jest osób w średnim i starszym wieku. Średnia wieku z przedstawionych grup wynosi ponad 39 lat. Są to osoby aktywne zawodowo z kilkuletnim doświadczeniem. Dane potwierdzają, iż ubezpieczeni mężczyźni są w młodszym wieku niż kobiety. Jednym z głównych powodów takiego stanu jest przebywanie kobiet w wieku około 30 lat na urloпах wychowawczych. Ponadto, dane zawarte w tabeli 2 potwierdzają logikę ubezpieczeń grupowych, czyli fakt, iż osobom starszym i schorowanym bardziej opłaca się przystępować do ubezpieczenia grupowego niż osobom młodym. Osoby starsze i schorowane są to osoby o znacznie podwyższonym ryzyku, a czasami nawet nieubezpieczalne.

⁴ E. Stroiński: „Ubezpieczenia...”, op.cit.

Tabela 2

Struktura wieku osób ubezpieczonych grupowo w SIGNAL IDUNA Życie

Numer polisy grupowej	Liczba osób w grupie	Średnia wieku (w latach)		
		kobiet	mężczyzn	ogółem
1	24	–	37,0	37,0
2	22	47,7	48,4	48,2
3	25	43,0	35,9	36,7
4	21	38,5	34,7	35,4
5	24	44,0	26,0	43,3
6	24	48,9	38,6	45,5
7	23	52,4	43,8	47,6
8	24	31,1	27,6	29,1
9	25	36,1	39,7	37,7
10	23	36,0	35,2	35,3
Razem	235	37,8	36,7	39,6

Źródło: Opracowanie własne.

Z danych zawartych w tabeli 3 wynika, że większość ubezpieczonych to mężczyźni. Udział ubezpieczonych kobiet w badanych grupach wyniósł niepełna 40%. Proporcja między ubezpieczonymi mężczyznami a kobietami w poszczególnych grupach w dużym stopniu zależy od branży działalności ubezpieczającego. W branżach budowlanej, metalurgicznej i informatycznej udział procentowy ubezpieczonych mężczyzn jest znacznie wyższy. W branżach usługowej i spożywczej proporcje te rozkładają się dość równomiernie z tendencją przewagi mężczyzn.

Głównymi czynnikami do przeprowadzenia kalkulacji ceny, czyli składki ubezpieczeniowej, są dane dotyczące: struktury wieku, płci, branży zawodowej, zakresu i sum ubezpieczenia. Składka ubezpieczeniowa stanowi podstawowe źródło przychodów zakładów ubezpieczeń. W ubezpieczeniu grupowym przeważnie jest ona opłacana przez ubezpieczonych za pośrednictwem ubezpieczającego. Istnieje możliwość ustalenia różnego okresu, za który jest uiszczana składka ubezpieczeniowa.

Tabela 3

Struktura płci w grupie ubezpieczonych grupowo w SIGNAL IDUNA Życie

Numer polisy grupowej	Liczba osób w grupie	Liczba		Udział kobiet w grupie (w %)	Udział mężczyzn w grupie (w %)	Branża
		kobiety	mężczyźni			
1	24	–	24	0	100,0	budownictwo
2	22	6	16	27,3	72,7	elektroniczno-informatyczna
3	25	3	22	12,0	88,0	energetyka
4	21	4	17	19,1	81,0	metalurgia
5	24	23	1	95,8	4,2	włókiennictwo
6	24	16	8	66,7	33,3	edukacja
7	23	10	13	43,5	56,5	usługi
8	24	10	14	41,7	58,3	usługi
9	25	14	11	56,0	44,0	administracja
10	23	3	20	13,0	87,0	budownictwo
Ogółem	235	89	146	37,9	62,1	–

Źródło: Opracowanie własne.

Z danych zaprezentowanych w tabeli 4 można wywnioskować, że preferowaną formą opłacania składki przez ubezpieczającego jest cykl miesięczny. W Polsce wypłacanie wynagrodzeń pracownikom odbywa się co miesiąc. W związku z tym następuje comiesięczne potrącanie z listy płac kwoty odpowiadającej wysokości składki ubezpieczeniowej w danej grupie.

Tabela 3

Częstotliwość opłacania składki za polisy grupowe (w %) w SIGNAL IDUNA Życie

Lata	Miesięcznie	Kwartalnie	Półrocznie	Rocznie	Suma
2003	98,7	1,0	0,3	–	100,0
2004	98,8	0,9	0,3	–	100,0
2005	98,9	0,9	0,2	–	100,0

Źródło: Opracowanie własne.

Wnioski

Ubezpieczenia grupowe są to ubezpieczenia zawarte na rzecz grupy osób. Przeznaczone są one dla „ludzi pracy”, nieposiadających zbyt wysokich dochodów. Objęcie tym ubezpieczeniem ma na celu zapewnienie poczucia bezpieczeństwa finansowego ubezpieczonemu i jego bliskim w sytuacjach nieprzewi-

dzianych zdarzeń losowych. Na rynku są oferowane ubezpieczenia grupowe o charakterze ochronnym, jak i poszerzone o funkcję oszczędnościową. Niekiedy ubezpieczenia te są wykorzystywane przez pracodawców jako forma motywowania i zwiększania lojalności pracowników wobec firmy. Cechy charakterystyczne tego ubezpieczenia to prostota oraz łatwość zawarcia i przystąpienia do umowy. Badania przeprowadzone na wybranej próbie polis grupowych przedstawiły ubezpieczonego grupowo na życie jako osobę w wieku ponad 39 lat. Wykazały one również zależność struktury płci w grupie od branży wykonywanego zawodu osób objętych ubezpieczeniem grupowym. Zaprezentowane dane stanowią podstawę do przygotowania propozycji ubezpieczenia. Towarzystwo ubezpieczeń kieruje szczególną uwagę na pozyskiwanie jak najdokładniejszych danych o przyszłej grupie. Szczegółowość tych danych ma wpływ na ocenę grupy, a to wpływa na wysokość składki ubezpieczeniowej z tytułu udzielanej ochrony.

Literatura

- DOAN O.: „Ubezpieczenia życiowe”, Poltext 1995.
MONKIEWICZ J.: „Podstawy ubezpieczeń. Tom II – Produkty”, Poltext 2002.
Ogólne Warunki Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowymi Funduszami Kapitałowymi „MULTIOCHRONA”, źródło wewnętrzne, Warszawa 2004.
RYDZEL T.: „Ubezpieczenia grupowe. Polskie specjalności”, Miesięcznik Ubezpieczeniowy 2005.
SANGOWSKI T.: „Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej”, Oficyna Wydawnicza Branta 2002 r.
STROIŃSKI E.: „Ubezpieczenia na życie”, Poltext 2003.

Group Insurance in the Social Insurance System (on the Basis of the Insurance Company SIGNAL IDUNA Live Poland)

Abstract

In the paper results of the assessment of the activity of the Insurance Company SIGNAL IDUNA Live was presented. The research concern insured people. Assumed criteria are: age, sex and branch of employment. The analysis was preceded by short characteristic of the group insurance.